

Sprawozdanie

Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o użyciu dochodów funduszu podrzutek w Krakowie.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 22. Października 1884. r. powziął W. Sejm przy uchwaleniu preliminarza funduszu podrzutek w Krakowie na r. 1885. następującej treści uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, by na najbliższej sesyi przedłożył projekt, w jaki sposób użyte być mają począwszy od 1. stycznia 1886. r. dochody funduszu podrzutek w Krakowie, z uwzględnieniem stanowczej woli fundatora“.

Wywiązując się z poruczonego zadania, Wydział krajowy składa W. Izbie niniejsze sprawozdanie.

W myśl postanowienia artykułu V. ustawy z 10. Maja 1873. r. (Nr. 252 Dz. ust. i rozp. kraj.), którą odjęto krakowskiemu zakładowi podrzutek cechę zakładu krajowego, miało być przyjmowanie dzieci do tegoż zakładu wstrzymanem aż do czasu, w którym ustanie potrzeba przyczyniania się funduszu krajowego do utrzymania dzieci tamże się znajdujących; poczem miały być znowu dzieci przyjmowane w miarę własnych zasobów tego funduszu.

Dzieci, które w dniu wejścia w wykonanie powyższej ustawy w krakowskim zakładzie podrzutek się znajdowały, miały być w myśl artykułu IV. tejże ustawy, począwszy od tego dnia utrzymywane nadal według przepisów dla rzeczzonego zakładu ustanowionych. Przez pełne dziesięciolecie istniał więc jeszcze krakowski zakład podrzutek z tą jedynie zmianą, że nowych dzieci na koszt funduszu zakładu nie przyjmowano, a ostatnie podrzutki tej kategorii opuściły zakład w r. 1883. t. j. w 10 lat po wejściu w życie powyższej ustawy. Artykuł I. dodatkowej uchwały, uzupełniającej ustawę z 10. maja 1873. r. postanowił, iż

„począwszy od dnia, w którym wejdzie w wykonanie ustawa o zwinięciu krajowych zakładów podrzutek, będą utrzymywane kosztem funduszu krajowego:

a) Przez czas choroby matki dzieci tych położnic, które były bezpłatnie do jednego z krajowych zakładów położnic przyjęte i zostały ztamtąd do szpitala powszechnego przeniesione;

b) aż do dziesiątego roku życia dzieci tych położnic, które były bezpłatnie do jednego z krajowych zakładów położnic przyjęte i w jednym z tych zakładów pomarły“.

W myśl tej uchwały były przyjmowane nawet w okresie owym przejściowym nowe podrzutki tu pod a) i b) wymienione. Począwszy od r. 1873. istniały zatem kategorie podrzutek: I. utrzymywane kosztem funduszu zakładu podrzutek, II. te, które miały być w myśl owej dodatkowej uchwały utrzymywane z funduszu krajowego. Pierwsza kategoria ustała już z r. 1883., druga istnieje jeszcze zawsze.

W czasie przejściowym, t. j. między rokiem 1873. a 1883. były pokrywane koszta utrzymania pierwszej kategorii podrzutek z funduszu oddziału II. szpitala św. Łazarza, istniejącego pod nazwą oddziału położnic i podrzutek, a tylko niedobór pokrywał fundusz krajowy. W r. 1883. został fundusz krakowskich podrzutek wydzielony z funduszu wspólnego oddziału położnic i podrzutek, a stało się to w myśl uchwały W. Sejmny z 17 października 1882. Od r. 1883 zaczął dopiero fundusz ten wykazywać nadwyżkę w dochodach tem bardziej, że jak wyżej powiedziano, w roku tym ostatnie podrzutki I. kategorii zakład opuścili.

Co do II. kategorii podrzutek, to zaszła ta niewłaściwość, iż do r. 1885. zarachowywano koszta ich utrzymania na poczet funduszu podrzutek zamiast na fundusz krajowy. Niewłaściwość ta została jednak uchyloną rozporządzeniem Wydziału krajowego z 17. lutego d. r. l. 5868.

Obecnie więc. gdy krakowski zakład podrzutek począwszy od r. 1883. wykazuje nadwyżkę dochodów, będzie można znowu przystąpić do przyjmowania podrzutek na koszt tego funduszu, t. j. I. kategorii, która z rokiem 1883. ustala.

Wykażemy teraz, jakimi zasobami krakowski fundusz podrzutek dysponuje, i w jaki sposób mógłby być najkorzystniej użyty na cele przez fundatorów oznaczone.

Fundusz ten składa się z prywatnych zapisów, a mianowicie: a) z zapisu księcia prymasa Poniatowskiego z r. 1788. — jak na teraz z połowy czynszu propiuacyi w Krowodrzy, b) z zapisu Jana Tarły, wojewody Sandomirskiego, który oddał w r. 1750. kapitał w wieczysty zarząd Arcybractwu Miłosierdzia i Banku Pobożnego, a tylko odsetki od niego otrzymuje rokrocznie krakowski fundusz podrzutek, wreszcie c) z dochodów odsetek: α) od kapitału ad b), β) od kapitału spłacanego przez fundusz krajowy. jako zwrot ratalny funduszu użytych na budowę nowych pawilonów szpitala św. Łazarza; γ) od efektów zakupywanych w miarę spłaty kapitałów jak β).

Na r. 1886. będzie miał krakowski fundusz podrzutek, pod odtrąceniu wydatków, czystego dochodu kwotę 1.481 złr. w. a. do dyspozycyi na utrzymanie podrzutek.

Co do tego, w jaki sposób zasoby krakowskiego funduszu pod zutek mają być w przyszłości użyte, i które dzieci mają być do zakładu tego przyjmowane, Wydział krajowy porozumiawszy się w tej mierze z Komitetem administracyjnym szpitala św. Łazarza jako obznajomionym z miejscowymi stosunkami, przedstawia W. Izbie cztery kategorie dzieci, któreby miały być przyjmowane do krakowskiego zakładu podrzutek i na koszt jego z uwzględnieniem porządku pierwszeństwa, jaki uważamy za wskazany w dalszem rozwinięciu myśli tkwiącej w postanowieniu artykułu I. powyżej powołanej dodatkowej uchwały z r. 1873. Zdaniem naszym mają być do zakładu przyjmowane:

- 1) dzieci urodzone w szpitalu św. Łazarza na oddziale położniczym, których matki na innym oddziale umarły;
- 2) dzieci, których matki odbywszy połóg w oddziale położniczym szpitala św. Łazarza, przez lekarza ordynującego uznane zostały za niezdadne do karmienia, a udowodniły swe ubóstwo;
- 3) dzieci, których matki nie odbyły połogu w szpitalu św. Łazarza, a co do których jest udowodnionem, że ani karmić, ani utrzymywać dziecka nie mogą;
- 4) dzieci innych kategorii, a w szczególności podrzutki w ściślejszem tego słowa znaczeniu.

Przechodząc do umieszczenia podrzutek, to najprostszy i najmniej kłopotliwy jest sposób, praktykowany dotąd, a mianowicie oddawanie dzieci na wychowanie za umówioną opłatą roczną lub miesięczną.

Dotychczas oddawano zawsze wszystkie dzieci na wieś. Ponieważ jednak wykonanie kontroli po wsiach jest utrudnione, przeto jesteśmy zdania. żeby dzieci umieszczać w mieście, idąc za przykładem gminy miasta Krakowa. która, jakkolwiek opłaca w mieście więcej. posiada tę korzyść, iż zapewniony ma nadzór nad wychowaniem dzieci.

Za umieszczeniem w mieście przemawia także wzgląd, ażeby dzieci, kosztem funduszu podrzutek lub funduszu krajowego wychowywane, otrzymały początki nauk elementarnych, przez co łatwiej znalazłyby umieszczenie czy to u rękodzielników, czy też w innej służbie. Tego można zaś dopilnować tylko w mieście, a i nauka bywa tu lepiej udzielana.

Co do kosztów utrzymania, to rzecz ta przedstawia się w następujący sposób:

Na mocy reskryptu c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 20. sierpnia 1856. roku l. 20275 opłata od pielęgnowania dzieci po wsiach ustanowioną była według następujących czterech klas:

a)	za	dzieci	aż	do	ukończenia	1.	roku	życia	miesięcznie	2	złr.	80	ct.
b)	"	"	"	"	"	2.	"	"	"	2	"	10	"
c)	"	"	"	"	"	5.	"	"	"	1	"	75	"
d)	"	"	"	"	"	10.	"	"	"	1	"	05	"

Przy tej dotychczas praktykowanej opłacie doznaje jednak zarząd szpitala św. Łazarza już teraz trudności w umieszczaniu dzieci. I tak n. p. gmina Niepołomice, 2³/₄ mili od Krakowa odległa, nie chce przyjmować dzieci pod dotychczasowymi warunkami, a zarząd szpitala jest zmuszony wydawać je do osławionego ze złego pielęgnowania podrzutek o 4 mile od Krakowa odległego Zabierzowa i musi opłacać kobietom, zabierającym dzieci na wychowanie, kosztą podróży do Krakowa i z powrotem, przezco *de facto* kosztą utrzymania dziecka są większe od ustanowionych.

W obec tego więc, iż gdybyśmy nawet przyjęli przez oszczędność zasadę wychowywania podrzutek na wsi, opłata musiałaby być mimo to bezwzględnie większą od dotychczasowej, Wydział krajowy jest zdania, iż w obec przedstawionych powyżej korzyści umieszczenia dzieci w mieście, należy zaniechać oddawania ich na wieś, a przyjmawszy raz tę zasadę, unormować zarazem opłatę w stosunku do wzmagających się z dniem każdym cięższych warunków utrzymania.

Po dokładnem zbadaniu tej kwestyi, Wydział krajowy proponuje następujące opłaty za dzieci, oddane do miasta na wychowanie:

a)	za	dzieci	aż	do	ukończenia	1.	roku	życia	miesięcznie	6	złr.	rocznie	72	złr.
b)	"	"	"	"	"	2.	"	"	"	5	"	"	60	"
c)	"	"	"	"	"	7.	"	"	"	4	"	"	48	"
d)	"	"	"	"	"	10.	"	"	"	5	"	"	60	"

Rozumie się samo przez się, że takie same opłaty będzie musiał ponosić także fundusz krajowy za dzieci, który obowiązany jest utrzymywać w myśl powołanej powyżej uchwały dodatkowej.

Ceny projektowane wydadzą się może wygórowanemi jeżeli je zestawimy z opłatą dotychczas projektowaną, lecz jest to z jednej strony opłata, wyznaczona na wsi, podczas gdy tamta jest projektowana dla miasta, — z drugiej strony od roku 1856, kiedy dawną opłatę ustanowiono, zmieniły się bardzo warunki utrzymania.

Iż opłata projektowana nie jest wygórowana, stwierdzić może po części i ta okoliczność, iż gdy jeszcze w roku 1871, Wydział krajowy zamierzał oddać część dzieci krakowskiego zakładu podrzutek pod opiekę i na utrzymanie Sióstr Miłosierdzia i PP. Felicianek, przedłożono mu warunki nieporównanie cięższe, według których utrzymanie jednego dziecka kosztowałoby od 100 do 150 zł. w. a. rocznie. A działo się to jeszcze w roku 1871, od którego to czasu drożyzna o wiele się wzmogła. Dlatego sądzimy, że jeżeli Wysoka Izba uzna umieszczenie dzieci na wychowanie w mieście za wskazane i jedynie celowi odpowiednie, w takim razie koniecznem będzie ustanowienie nowych opłat w projektowanej wyżej wysokości.

Przedstawivszy powody, dla których przemawiamy za takim, a nie innym użyciem zasobów funduszy podrzutek, — Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy powziąć następującej treści uchwałę:

I. Począwszy od roku 1886. mają być na koszt krakowskiego funduszu podrzutek w miarę własnych jego zasobów przyjmowane dzieci 4 kategorii w następującym porządku pierwszeństwa:

1. dzieci, urodzone w szpitalu św Łazarza na oddziale położniczym, których matki na innym oddziale umarły.
2. dzieci, których matki odbywszy połóg w oddziale położniczym szpitala św. Łazarza, przez lekarza ordynującego uznane zostały za niezdadne do karmienia, a udowodniły swe ubóstwo.
3. dzieci, których matki nie odbyły porodu w szpitalu św. Łazarza, a co do których jest udowodnionem, że ani karmić, ani utrzymywać dziecka nie mogą;
4. dzieci innych kategorii, a w szczególności podrzutki w ścisłym tego słowa znaczeniu.

II. Tak dzieci, utrzymywane kosztem krakowskiego funduszu podrzutek, jakoteż dzieci przyjęte do krakowskiego zakładu, a utrzymywane z funduszu krajowego, będą począwszy od r. 1886. umieszczane na wychowanie w mieście za następującem wynagrodzeniem:

a)	za dzieci aż do ukończenia 1. roku życia	miesięcznie	6 zł.	rocznie	72 zł.
b)	„ „ „ „ „	2. „ „ „	5 „	„	60 „
c)	„ „ „ „ „	7. „ „ „	4 „	„	48 „
d)	„ „ „ „ „	10. „ „ „	5 „	„	60 „

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 23. Października 1885.

Marszałek krajowy:

Dr. Zyblikiewicz w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Franciszek Hozard w. r.

Członek Wydziału kraj.